

Educar, cosa de tots

DOCUMENT DE TREBALL SOBRE ATENCIÓ A LA DIVERSITAT

Plantejaments generals

Entenem per igualtat el dret a tenir les mateixes oportunitats. La diversitat, en canvi, són les diferències físiques i culturals que es donen entre les diferents persones.

Aquestes no haurien de ser generadores de desigualtat, malgrat a vegades ho són. La diversitat és natural en la persona i s'ha d'acceptar. La desigualtat és injusta i s'ha de combatre.

A partir de les diferències individuals i amb diferents intervencions l'escola ha de pretenir donar a tothom les mateixes oportunitats, però això no vol dir que tots haguem de fer el mateix ni arribar al mateix lloc.

L'escola no pot compensar del tot les desigualtats d'origen social dels nostres alumnes, però ha d'intentar pal·liar-les. No podem fer plantejaments ingenus que sobredimensionin les possibilitats de l'educació escolar com a instrument per a la igualtat social, però hem d'anar alerta amb el model educatiu que proposam. Alguns trets del sistema educatiu poden accentuar les desigualtats en lloc de minvar-les.

La diversitat en si mateixa és un valor positiu perquè aporta enriquiment. L'escola ha de mostrar a conviure dins la diversitat. Hem d'entendre aquesta en un sentit ampli: diversitat cognitiva, social, cultural, econòmica, ideològica...

El professorat ha d'acceptar conviure amb aquesta diversitat. Encara hi ha alguns professors que es senten incòmodes davant alumnes molt diversos. Així i tot, l'escola va més avançada en aquest aspecte. A l'escola, en general, s'accepta més la diversitat que no a la resta de la societat. Així i tot, la percepció general ha canviat. Hi ha més sensibilització i respecte cap a les cultures minoritàries, tot i que encara es reproduïxen situacions de discriminació i desigualtat.

A l'escola s'hauria de dedicar més temps a debatre i xerrar sobre la convivència: consensuar normes, arribar a uns mínims... Falta reflexió, discussió i clarificació de molts d'aquests aspectes dins els claustres. Constatam que a vegades costa dins un mateix claustre d'acceptar la pluralitat i les diferències entre el professorat. S'han de treballar més aquests aspectes a nivell de reflexió interna perquè dins uns claustres plurals, on s'acceptin les diferències d'opinió, es pugui arribar tanmateix a consensuar un projecte de centre i unes línies d'actuació.

Hem d'aprendre a acceptar més les nostres limitacions, però reconèixer també les nostres virtuts.

No totes les diferències són un valor positiu. No acceptaríem aquelles diferències que atempten contra els drets humans, contra la dignitat de la persona. Ara per ara, l'escola no pot integrar tota la diversitat. Hi ha determinades necessitats que l'escola no pot atendre i que requereixen d'actuacions externes a la institució escolar. L'atenció a la diversitat té límits que caldria definir. Aquests límits estan en funció de:

- Les possibilitats del centre.
- Les necessitats dels alumnes a integrar.
- Les necessitats de la resta de l'alumnat que es puguin veure compromeses.
- La formació del professorat.
- Etc.

Hem de redefinir les possibilitats reals que té l'escola al voltant d'aquest tema.

La convivència dins una comunitat educativa molt diversa no és fàcil i genera una sèrie de problemes :

- Problemes de comunicació i de relació entre alumnat i professorat molt diferent.
- Problemes per atendre necessitats específiques molt diverses.
- Problemes de disciplina: com fer que alumnes conflictius acceptin unes mínimes normes que

possibilitin la convivència pacífica, com evitar abusos (pressions, manca de respecte...)
- Angoixa del professorat.

Cal remarcar que els problemes de comunicació s'agregen en els centres de grans dimensions. L'elevat nombre de persones dificulta el diàleg i la reflexió conjunta.

No es pot caure en el relativisme moral. Ser tolerants, fomentar la nostra capacitat d'empatia per entendre les causes per les quals un alumne/a actua incorrectament no significa desproveir de moralitat aquell acte. S'ha de treballar molt en aquest sentit amb les famílies per tal de trobar línies d'actuació conjuntes. Ens trobam actualment que l'escola a vegades és l'única institució que encara posa límits. No hi ha un consens educatiu entre la societat.

Els professionals de l'educació estam bastant conscienciats per atendre la diversitat. Però constatam que en la majoria de casos el principal impediment per atendre la diversitat és la ràtio. L'excessiu nombre d'alumnes per aula i la rigidesa de l'estructura (especialment a secundària) són els principals obstacles del sistema educatiu per atendre la diversitat.

En segons quins casos o nivells hi manca formació metodològica, coneixement sobre estratègies i recursos per atendre la diversitat (diversificació curricular, globalització, materials...). Però quan deim formació no ens referim a manca de cursets. El que sobretot ens manca és la reflexió i generalització de les teories rebudes, la contrastació d'aquestes amb el treball a l'aula, la valoració de les mateixes des de l'experiència i la pràctica. I això requereix temps. Hi ha la impressió que el professorat rep molta informació (xerrades, cursets...), però que no hi ha temps per a la reflexió serena de tot allò que es rep.

En altres casos, els més pocs, no hi ha voluntat per part del professorat d'atendre la diversitat i es voldria una major homogeneïtzació de l'alumnat .

Altres trets des sistema educatiu, a més de les ràtios elevades, que poden provocar desigualtats o que dificulten l'atenció a la diversitat són :

- La concentració d'alumnes amb una problemàtica determinada en un mateix centre.
- La distribució dels recursos especialitzats per atendre la diversitat (concentrar uns tipus de recursos en uns centres podria arribar a crear centres especialitzats en determinats problemes.
- La manca d'alternatives des del municipi i la conselleria per atendre l'alumnat de 14-16 anys que vol sortir-se del sistema. S'han de potenciar les noves iniciatives (aules-taller, convenis amb empreses, etc.) que ens permeti donar una sortida diferent a alguns alumnes en aquestes edats.
- El traspàs d'alumnes conflictius de centres concertats a públics.

L'escola té com a funció fonamental formar ciutadans capaços de viure en una societat plural i democràtica, però no és una funció exclusiva de l'escola. Si no s'hi implica tota la societat: institucions, però també la ciutadania (botiguers, empresaris, vesins,...) no ens en sortirem. En aquest sentit, l'escola ha d'instar a la resta de sectors socials que assumesquin el seu paper educador. Ha de difondre aquest missatge, encetar espais de reflexió i diàleg que conduixin a accions concretes per a fer realitat el lema d'educar, cosa de tots.

Plantejaments de centre.

Creim que als nostres centres no atenem bé tota la diversitat que tenim. Ho intentam i s'ha avançat en aquest aspecte, encara que hi ha una part del professorat que no està per aquesta feina. El grau d'atenció a la diversitat depèn molt del centre, del tipus de professorat i de la problemàtica que presenta l'alumnat. A vegades, els mateixos recursos per atendre la diversitat funcionen bé o no segons l'alumnat d'aquell any. Per tant, s'haurien de tenir uns programes consensuats (que no dependguessin de la voluntat dels professors de torn) i suficientment flexibles per adaptar-se a totes les necessitats.

Atenem més les mancances de tipus acadèmic que no les socioafectives. En general, els mestres ens sentim encara més pressionats per atendre primordialment les mancances acadèmiques (expectatives dels pares i de l'administració). Tampoc no sabem prou bé com atendre les mancances de tipus socioafectiu perquè aquestes solen ser més complexes i hi podem incidir poc. Entenem, però, que els alumnes no poden aprendre si no viuen en un clima socioafectiu bo. Per això hi hauria d'haver un consens de tota la comunitat educativa quant a la prioritització d'objectius. Per altra banda, això se'ns fa molt difícil, perquè la societat reclama individus ben preparats per competir i això repercuteix en les expectatives que els pares demanen a l'escola.

En general proporcionam molt poques coses als alumnes més capaços i correm el risc que aquests s'avorresquin en classe o desencadenin problemes personals. Tenim el tòpic de creure que els alumnes més capaços ja avancen tots sols, quan també necessiten la nostra ajuda per sentir-se estimulats i seguir progressant des de les seves possibilitats. Hem de tenir en compte que la diversitat inclou a tothom. Per altra banda, la presència d'una gran diversitat brinda als alumnes més capaços la possibilitat de conèixer de primera mà la diversitat del món real i poden desenvolupar habilitats socials que afavoresquin una bona convivència.

Hauríem d'analitzar millor quins recursos metodològics poden ajudar a fer avançar (que no entretenir) els alumnes més capaços en cada una de les etapes de l'escolaritat.

Creim que allò comú que haurien d'aprendre tots els alumnes són unes actituds que possibilitin la convivència democràtica i l'adquisició d'unes eines i habilitats bàsiques que li possibilitin l'aprenentatge. Potser la més fonamental d'aquestes habilitats bàsiques és la capacitat de comunicació, d'entendre i expressar-se. Aprendre a pensar, a destriar i a seleccionar la informació és també un aspecte clau de l'educació

Els continguts de les diferents etapes i cicles haurien de servir de referents orientatius, però sempre han d'estar en funció de l'alumne. Els continguts curriculars s'han d'ajustar a les possibilitats reals d'aprenentatge de cada alumne. Amb la Reforma s'han mantingut els continguts tradicionals i s'han afegit els temes transversals com a un contingut més. Creim que l'educació dels valors, per una banda, ha de reflectir-se en el PEC i el DCC i s'ha de treballar de forma planificada i sistemàtica. Però, per l'altra, s'ha d'explicitar la concreció d'aquests valors en les actuacions diàries de la vida escolar. L'educació en valors ha de ser també una manera de viure que hauria d'impregnar tota la vida escolar, a més d'un afegit al currículum.

Constatam una contradicció entre el que adaptam o programam per als diferents alumnes i els criteris d'avaluació. A vegades adaptam el currículum al diferents alumnes, feim notar els avanços realitzats des del punt de partida, tenim en compte l'interès, la participació i l'esforç, però finalment se l'aprova o suspèn en funció dels criteris d'avaluació generals d'etapa o cicle. En aquest aspecte, és necessària una reflexió conjunta (escola i administració) que ens ajudi a clarificar aquest tema.

Les adaptacions curriculars, si hem d'atendre tota la diversitat, no tenen límits en si mateixes. En tot cas, els límits vendrien donats per la capacitat individual de l'alumne, pel coneixement poc clar del nivell de competència (ens trobam en casos que els professionals tampoc saben diagnosticar prou bé degut a la complexitat dels casos) i pels mateixos interessos del fillet/a.

En el cas d'adaptacions curriculars més corrents, és a dir, no per a problemàtiques específiques, sinó referides a la diversitat del grup-classe, observam grans diferències entre el professorat. Alguns no saben emprar altra eina que la classe magistral per a tots iguals, mentre que altres han aconseguit fer dos o tres grups de treball diferent dins l'aula. En aquests casos, creim que més que grans adaptacions, falten seqüenciacions clares dels continguts per saber bé on està cadascú i poder intervenir a partir del seu moment.

Consideram que els problemes d'aprenentatge i els problemes de comportament haurien de tenir respostes diferenciades, però a la pràctica a vegades aquests problemes es donen conjuntament i es fan difícils de tractar. En tot cas, creim que és important arribar a la causa dels problemes i intentar esbrinar el fons d'un mal comportament. Això no vol dir que justifiquem els comportaments incorrectes. És necessari educar en la responsabilitat dels nostres actes i en la formació d'una consciència moral.

A l'escola, ara per ara ens trobam amb pocs recursos davant una conducta no acceptable. No tenim cap recurs legal i els RRI no ens serveixen. Més ben dit, ens trobam que els recursos que empram o podem emprar, des del diàleg fins a les diferents sancions, no ens resulten efectius. Creim que no ho són fonamentalment per dues raons:

- No estan suficientment consensuats per tot el professorat del centre. Ens trobam que una mateixa conducta incorrecta és valorada de forma diferent segons el professor/a i la mesura correctora, per tant, també és molt diferent. Açò es dona més als centres grans o d'E. Secundària. Caldria fer un gran esforç per posar-nos d'acord en aquest tema, de manera que una vegada consensuades les normes i les seves mesures correctores, tots actuem de la mateixa manera. Potser no és tan important el tipus de mesura com que aquesta s'apliqui de forma unànime en el centre.

- Per altra banda es fa molt difícil corregir comportaments no acceptables si aquests tipus de

comportaments no són considerats de la mateixa manera per la família i la resta de la societat. En aquest sentit, l'escola, com a institució, es sent impotent per posar límits a uns alumnes que des de petits no han tinguts límits dins la família. Sembla així que l'escola és l'últim reducte on se'ls exigeix unes determinades normes de comportament que no han de mester fer servir al carrer ni a altres llocs.. Tornam, així, al que ja ha sortit més d'una vegada. O arribam a un consens social sobre el model educatiu que volem o la feina de l'escola tindrà resultats molts minsos.

En principi hi hauria d'haver una línia d'actuació general consensuada per atendre la diversitat en totes les etapes de l'escolaritat, amb intervencions diferents adequades per a cada etapa o cicle.

La mesura prioritària en tota l'escolaritat és la reducció de ràtios. Creim que aconseguir grups classe amb ràtios reduïdes és una condició indispensable per atendre la diversitat. En segon lloc posaríem els desdoblaments (aquests funcionen bé i es poden aplicar sense dificultats, especialment en les àrees instrumentals), després els suports dins l'aula o els grups de suport, en funció de cada cas en concret.

Creim que es fa molt difícil generalitzar i no podem caure en els tòpics de que pel simple fet de compartir aula amb el grup, un alumne ja està integrat, o que totes les agrupacions "homogènies" signifiquen automàticament segregació. S'hauria d'estudiar cas per cas.

En el cas de rebre el suport puntual de professors de recolzament dins l'aula, és molt important la seva coordinació amb el professor/a tutor. Aquesta no és fàcil, primer perquè a vegades no es contempla suficientment el temps de coordinació dins l'horari escolar (i acabam que ens veiem fora hores) i després perquè és molt difícil de transferir a una altra persona tota una programació que fa temps que un treballa i que té molt interioritzada. Si el suport és puntual, aquest tampoc no pot fer referència dins l'aula a altres aspectes o situacions del grup que ell/a no ha viscut ni pot recórrer a tot allò que ja ha transmès el mestre.

Creim que s'han d'estudiar bé els recursos humans de que disposa cada centre i assignar-los i distribuir-los en funció d'obtenir el màxim rendiment. El criteri fonamental, en aquest cas, hauria de ser aconseguir grups-classe heterogenis amb ràtios reduïdes i reservar els suports per a les problemàtiques específiques.

Ens costa d'avaluar el funcionament del grups de diversificació de secundària, perquè la valoració dels casos que coneixem és diferent segons el centre i segons el professorat implicat. En tot cas, s'ha d'evitar el perill d'"entretenir" l'alumnat. S'ha d'aprofitar la globalització dels àmbits i les ràtios reduïdes per treballar el currículum d'una forma més atractiva i d'acord amb les possibilitats del grup.

Creim que els pares en general no valoren suficientment les mesures d'atenció a la diversitat. En primer lloc, a alguns pares els costa d'acceptar determinades limitacions dels seus fills. La pressió social en aquest aspecte és també molt forta. Potser l'escola tampoc no ha explicat a vegades prou bé la finalitat i el sentit d'aquestes mesures d'atenció a la diversitat. Caldria fer un esforç en aquest sentit.

Els mateixos alumnes, a priori tampoc perceben de forma satisfactòria aquestes mesures. Hi ha un cert rebuig inicial a rebre suport , a formar part d'un grup de diversificació..., però veim que la percepció en alguns canvia a mesura que veuen que poden treballar més d'acord amb les seves possibilitats.

Hauríem de definir millor el perfil professional dels especialistes en atenció a la diversitat. En principi, haurien de ser persones amb experiència de treball a l'aula i que coneguin suficientment la realitat d'aquestes. Podrien ser càrrecs d'una certa durada i que passessin periòdicament per l'experiència de professor/a d'aula.

Per altra banda, el seu treball no hauria d'estar frenat ni molt encasellat per l'Administració. Aquest hauria de resultar una ajuda realment efectiva per al professor/a tutor/a compartint la seva responsabilitat en el procés de diagnòstic, desenvolupament i avaluació de les activitats diferenciades.

Ens trobam que els equips d'Orientació Psicopedagògica de Primària no donen abast, són insuficients (hi hauria d'haver un orientador/a fix per a cada centre) i són inestables, amb la qual cosa el seu treball és poc efectiu. Des de que es fa la demanda per diagnosticar un alumne/a fins a l'aplicació

d'alguna mesura ja s'ha perdut un temps molt important.

Creim que el municipi pot assumir competències educatives importants en el sentit de promoure actuacions encaminades cap al consens d'un model educatiu de ciutat. Així, podria planificar i impulsar l'acció educativa en tots els àmbits municipals: policia, esports, activitats de lleure, urbanisme, medi ambient...

L'Ajuntament pot assumir més competències en aspectes concrets (serveis socials, etc.) que s'haurien de coordinar de forma efectiva amb l'escola de manera que es pugui actuar alhora en diversos aspectes de la vida de l'alumne (familiar, social...) i no només en l'aspecte escolar. Hem de pensar que el fill/a només passa a l'escola unes hores determinades i hem d'analitzar què passa durant la resta del temps.

En aquest sentit, però, s'ha de fer un esforç per no duplicar feines, ser eficaços i delimitar bé les funcions de la resta de professionals que intervenen en el procés educatiu (AASS, psicòlegs, metges...).

Plantejaments d'aula.

No és possible atendre la diversitat amb les ràtios actuals. Si per atendre la diversitat hem de partir de la realitat de cada alumne/a, en el sentit ampli de la paraula (coneixements previs, estil cognitiu, dimensió socioafectiva...) aquesta no es pot conèixer en grups-classe tan nombrosos com tenim.

Com hem dit abans, prioritzam la disminució de les ràtios com a primer recurs per a atendre la diversitat. En segon lloc situaríem els desdoblaments i després el suport dins l'aula i els grups de suport.

Creim que no hi ha una metodologia única i vàlida per atendre la diversitat, sinó que el professorat ha d'estar obert a provar diferents recursos metodològics per tal de veure el que funciona millor amb el seu grup.

No obstant, destacaríem una sèrie de canvis metodològics que faciliten l'atenció a la diversitat:

- L'organització del currículum de manera globalitzadora: treballar per projectes, reduir la fragmentació dels continguts en tanta dispersió d'àrees (especialment en secundària). En comptes de la classe magistral, amb una única explicació i els mateixos exercicis per a tothom, els projectes de treball permeten donar més iniciativa a l'alumnat i adaptar les diverses activitats, dins el mateix projecte, als diferents alumnes. El/la mestre/a hauria de perdre definitivament el seu paper de transmissor de coneixements per fer de mediador dins el procés d'aprenentatge. Amb açò no volem dir que els projectes de treball siguin l'únic recurs per a la globalització. Es pot treballar de forma globalitzada a partir d'altres idees o materials.

- Treballar amb racons o centres d'interès.
- Diversificació curricular.
- Agrupaments flexibles.
- Fomentar el treball cooperatiu
- Ús de mitjans tecnològics o audiovisuals.

En qualsevol cas hauríem d'optar per estratègies metodològiques que situin l'alumnat com a protagonista fonamental del seu propi aprenentatge.

La metodologia, tanmateix, està molt condicionada per l'estructura dels centres. Això es fa més evident en E. Secundària, on la rigidesa d'aquesta (l'estructura vertical per departaments condiciona l'assignació del professorat) i l'ús de l'espai dificulta molt la implantació de noves metodologies. A l'E. Secundària s'ha volgut adaptar innovacions de la Reforma mantenint l'antiga estructura dels IES de Batxillerat i això no és possible. S'han de promoure canvis organitzatius i estructurals que facin possible una major flexibilitat per atendre la diversitat.

Creim que hem de partir dels coneixements previs de cada alumne per aconseguir un aprenentatge significatiu, però açò, a la pràctica, no ho aconseguim gaire. En primer lloc, per les ràtios elevades, que ens dificulta conèixer bé cada alumne, i en segon lloc perquè açò és una tasca complexa. A vegades, quan anam a treballar un contingut nou no fem un anàlisi ben fet de les dificultats que comporta aquell contingut. Hauríem d'estudiar més detalladament quines habilitats i quins continguts emocionals i intel·lectuals hi ha darrera qualsevol plantejament curricular nou. Els llibres

de text tampoc no han ajudat gens en aquest sentit, ja que han reduït açò dels coneixements previs a la formulació d'unes preguntes simplistes al començament de cada lliçó.

En l'aspecte metodològic hi ha un tall molt gros entre Primària i Secundària. S'hauria de treballar més la coordinació entre aquestes dues etapes.

Donam molta importància a l'acció tutorial dins aquest procés d'atenció a la diversitat. La figura del tutor és de gran rellevància pel seu coneixement de l'alumne/a, i la seva relació amb els pares, cosa que li permet tractar de forma personalitzada l'orientació personal i escolar. A vegades ens falta preparació i sobretot ens manca temps per assumir tot el que l'acció tutorial comporta.

En aquest sentit, valoram molt positivament dedicar temps a la tutoria individual, a més de la tutoria en grup. Creim indispensable mantenir el grup classe amb el mateix/a professor/a tutor/a com a mínim durant dos anys. Aquest criteri hauria de prevaler sobre altres i obligar a fer les modificacions necessàries (com obrir quatre grups en llocs de tres, a primer d'ESO, per tal que l'any següent aquests grups puguin assumir els possibles repetidors sense necessitat de desfer els grups de primer).

Si la funció del tutor és tan important s'ha de compensar en temps dins l'horari lectiu.

La tutoria no s'ha de menysprear a mesura que pujam dins el nivell educatiu. A alguns IES ha desaparegut la tutoria dins el batxillerat, quan també és necessària.

La disminució de la ràtio, les adaptacions curriculars i metodològiques, els canvis estructurals i organitzatius i l'acció tutorial, son així eixos fonamentals per a l'atenció de la diversitat. Tanmateix no en són una garantia absoluta.

Malgrat aquestes mesures, ens trobam amb un sector de l'alumnat que no demostra interès per les alternatives que els oferim i que, en darrer terme, no vol esforçar-se a aprendre.

Hem de reconèixer que aprendre, en darrera instància, requereix un esforç de la voluntat i que aquesta implica tolerància a la frustració, capacitat per demorar la recompensa i una gran dosi de paciència. Hem de motivar els alumnes i fer-los atractius els continguts escolars, tenint en compte els seus interessos i l'etapa evolutiva en què es troben, però no hem d'oblidar que l'aprenentatge sempre requereix una part d'esforç i d'autocontrol. L'escola ha de replantejar-se quin ha de ser el seu grau d'exigència i com ha de potenciar l'esforç perquè aquest esdevengui un valor social i no només escolar.

Malgrat el desànim que darrerament es respira entre molts professionals de l'educació, com a professionals hem de mantenir un nivell d'expectatives alt de cara al nostre alumnat. No ens hem de conformar a priori amb la idea que alguns "amb poc ja en tenen prou". Hem de fixar les metes a aconseguir a partir de la comparació amb ells mateixos (ahir estava aquí, demà una passa més), però no en comparació amb els altres, perquè en aquest cas, com que sempre hi haurà algú més bo que un mateix, generarem frustracions. Hem de creure i confiar realment en les possibilitats dels nostres alumnes a partir de la seva realitat. L'hem d'ajudar a autoconèixer-se i a superar-se a si mateix.

Hem de valorar totes les habilitats i capacitats dels fillets i filletes, no només les capacitats intel·lectuals referides a unes àrees concretes. En aquest sentit, encara hi ha molts de prejudicis ("S'han perdut moltes hores de matemàtiques", sense dir en què s'han guanyat) i els nostres alumnes respiren i perceben els nostres prejudicis.

Com a professionals de l'educació, creim que estam poc reconeguts socialment. Les famílies i la societat en general encara no valoren els nostres esforços. El fet de compartir l'educació amb altres instàncies no ens lleva la categoria de professionals, d'experts en el tema. Costa molt d'extirpar els tòpics de sempre. Encara no es coneix la feina oculta que hi ha al darrera de la classe diària. Es tracta que la nostra feina sigui coneguda i reconeguda.

Creim que l'Administració s'hauria de posicionar al respecte. Les feines que es realitzen en el centre s'han multiplicat i han de ser reconegudes amb temps suficient dintre de les nostres funcions: coordinacions, tutories... També, a vegades, en cas de conflicte, l'Administració recolza poc el professorat i cedeix a pressions de pares.

L'Administració també hauria de facilitar-nos més la nostra feina, intentant posar les menys traves burocràtiques possibles, ser més flexibles amb les propostes del centre i que la inspecció sigui

realment un òrgan d 'assessorament.

Tanmateix , i repetim el que ja s'ha dit més d'una vegada al llarg d'aquestes conclusions, no podem esperar que tot això sigui feina exclusiva de l'escola. La família, el sistema escolar i la societat en general hem d'actuar conjuntament de cara a la implantació d'un nou model educatiu.

Document elaborat pel MRPM . Resum de les conclusions de la Jornada de Treball sobre Atenció a la Diversitat celebrada l' 11 de novembre de 2000